

VIIMEINEN PUU

Kuvakirja ympäristökasvatuksen
välineenä

Muotoilun opinnäytetyö
Kevät 2021
Jenna Kallonen

Sisällysluettelo

1. Tiivistelmä	
1.1. Aiheen rajaus.....	5
1.2. Opinnäytetyön tavoitteet.....	6
1.3. Kirjan aihe.....	7
2. Kuvakirja	
2.1. Kuvakirjan määritelmä.....	10
2.2. Kohderyhmän huomioiminen.....	11
2.3. Kuvakirjaan vaikuttavat tekijät.....	12
2.4. Kuvan ja tekstin suhde.....	13-14
3. Lapsi ja ympäristökasvatus	
3.1. Mitä on ympäristökasvatus?.....	17
3.2. Ilmastokasvatuksen merkitys.....	18-19
varhaiskasvatuksessa	
3.3. Lapsen luontosuhde.....	20
3.4. Ympäristökasvatusta käytännössä.....	21
4. Kuva	
4.1. Taide apuna ympäristökasvatuksessa...24	
4.2. Visuaalinen kerronta.....	25
4.3. Värien merkitys.....	26
4.4. Yleisimmät kuvitustekniikat.....	27
5. Markkinointi	
5.1. Kirjankustannus ja painanta.....	29
5.2. Kuvakirjan markkinointi.....	30
5.3. Painomateriaalin valmistaminen.....	31
5.2. Värinhallinta.....	32
6. Muotoilun menetelmät	
6.1. Muotoiluprosessi.....	34
6.2. Benchmarking.....	35
6.2.1. Lorax.....	36
6.2.2. We are water protectors.....	37
6.2.3. Kurnivamahainen kissa.....	38
6.2.4. Benchmarking- päätelmät.....	39
6.3. Storytelling.....	40
7. Viimeinen puu -kirjan luomisprosessi ja lopputulos	
7.1. Inspiraatio.....	42
7.2. Tarinan synty.....	43
7.3. Luonnoksia ja tekniikkakokeiluja.....	44
7.4. book dummy, koko tarina kuvitettuna yhdelle sivulle.....	45
7.5. Viimeinen puu.....	46-63
8. Lopuksi	
8.1. Jatkosuunnitelmat.....	65
8.2. Pohdintoja.....	66
Lähteet.....	67-69

Tiivistelmä

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan ympäristökasvatuksen ja taiteen yhdistämistä lasten kuvakirjan muodossa. Työn tutkimuksellisessa osuudessa käsitellään ympäristökasvatuksen määritelmää, lasten luontosuhteen kehittämisen metodeja sekä jo olemassa olevia ympäristökasvatuksen aiheiden ympärille rakennettuja lasten kuvakirjoja. Tämän lisäksi työssä tutkitaan kuvakirjaa objektina sekä kuvan, värien, hahmojen ja sana-kuvasuhteen merkitystä lapselle ja lapsen kehitykselle.

Opinnäytteen toiminnallinen osuus keskittyy Viimeinen Puu- kuvakirjan luomisprosessiin. Kirjan teemoja ovat muunmuassa avohakkuut ja niiden haitalliset vaikutukset, yhteisöllisyys, ystävyys ja rakkaus luontoa kohtaan. Kirjalla halutaan myös muistuttaa että meistä pieninkin voi saada suuria aikaan. Työssä tutustutaan myös kirjan julkaisuprosessiin, kustannusmahdollisuuksiin sekä markkinointiin.

Tekijä
Jenna Kallonen

Otsikko
Viimeinen puu - kuvakirja ympäristökasvatuksen välineenä

Päivämäärä
3.5.2021

Sivumäärä
69

Tutkinto
Muotoilija (AMK)

Koulutusohjelma
Muotoilun koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto
Teollinen muotoilu

Ohjaaja
Mika Ihanus

Avainsanat
Ympäristökasvatus,
varhaiskasvatus, kuvakirja

Abstract

The aim of this thesis is to combine environmental education and art in the form of a children's picturebook. The research on this thesis is made around the definitions of environmental education, methods of improving children's relationship with nature and the existing picturebooks connected with similar themes. Besides this, the thesis studies picturebook as an object as well as the significance of picture and words, colour and characters from children's point of view.

The artistic part of the thesis is focused on the process of making a picturebook called The Last Tree. The book is built on topics such as clearcutting and its harmful impacts, importance of nature as well as community and friendship. It also encourages children to believe that even the smallest of us can make a big change in the world. As the book is meant to be published in the near future, research is also made about the publishing and marketing process of picturebooks.

Author
Jenna Kallonen

Title
Viimeinen puu - kuvakirja ympäristökasvatuksen välineenä

Date
3.5.2021

Number of pages
69

Degree
Bachelor of culture and arts

Degree Programme
Design

Specialization
Industrial design

Instructor
Mika Ihanus

Key words
environmental education, picturebook, illustration, early childhood education

1.1 Aiheen rajaus

Lastenkirjallisuus on kiehtova aihe, josta tutkittavaa löytyisi jos johonkin suuntaan. Oman tutkimukseni keskitin ympäristökasvatukseen, kuvituksen merkitykseen lastenkirjallisuudessa, sekä kirjanpainon teknisiin puoliin. Ympäristökasvatus on vahvana teemana kirjassani, ja tästä syystä haluan tutustua siitä kertovaan materiaaliin syvemmin. Aiheet, joita ympäristökasvatuksessa käsitellään, ovat nousemassa koko ajan ajankohtaisemmiksi, ja niistä tehdään myös enemmän tutkimusta. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen käsittely ja ilmastoahdistus, sukupuuttoon kuolevat lajit sekä ihmisen luontosuhteen muuttuminen ovat osa ympäristökasvatusta.

Mahdollisuus ympäristöön tai hahmoihin samaistumiseen on tärkeää lapsille vahvemman tunnereaktion herättämiseksi. Tästä syystä päätin keskittyä luontosuhteen tutkimiseen ja parantamiseen - oman paikallisen luonnon arvostaminen on hyvä lähtökohta kokonaisvaltaisempaan ymmärrykseen. Päätin ottaa kirjani teemaksi avohakkuut, sillä mielestäni tämä on Suomessa, kuten muuallakin, ajankohtainen teema, joka koskettaa myös lapsia ja nimenomaan paikallisessa luonnossa.

Pyrin tuomaan esiin sen, kuinka metsä on tärkeä paikka monille ja miten avohakkuut vaikuttavat metsän asukkaiden elämään. Tärkeintä kirjassani on herättää empatiaa luontoa ja sen eläimiä kohtaan ja toivottavasti kannustaa lapsia tutkimaan omaa lähimetsäänsä. Tutkimuksessani otan myös kantaa kuvitukseen ja sen merkitykseen lastenkirjallisuudessa, sillä uskon sen olevan avainasemassa tunteiden herättämisessä ja aiheen ymmärtämisessä. Tutustun kuvakirjaan sopiviin kuvitustekniikoihin ja alan erilaisiin tekijöihin sekä erityisesti kuvakirjoihin, jotka pyrkivät ympäristökasvatukseen. Olen valinnut tarkasteltavaksi kolme lastenkirjaa: Dr.Seussin Lorax, Carole Lindstromin kirjoittama ja Michaela Goaden kuvittama We Are Water Protectors sekä suomalaisen kirjailijan Magdalena Hain Kurnivamahainen kissa, jonka on kuvittanut Teemu Juhani. Koska haluan julkaista valmiin kirjan, tutkin myös mitä asioita tulee ottaa huomioon esimerkiksi värinhallinnassa, kustannuksissa ja markkinoinnissa.

1.2 TAVOITTEET

KASVATUKSELLISET

Lasten luontosuhteen parantaminen ja ympäristöempatian herättäminen

Ympäristökasvatuksen ja taiteen yhdistäminen

VISUAALISET

Visuaalisesti sekä lasta että vanhempaa miellyttävä kuvitus ja tarina

Tunnelman ja tunteiden ilmaiseminen ilman sanoja, värien ja muotojen kieli

AMMATILLISET

Oman kuvallisen ja kirjallisen ilmaisun vahvistaminen sekä kirjapainon maailmaan tutustuminen

Kirjan aihe

Kirjani kertoo pienestä peikkotytöstä Takusta, hänen parhaasta ystävästään suuresta Karhus-
ta, sekä heidän rakkaasta metsästään kukkulalla.
Eräänä yönä metsä kaadetaan ja metsän
asukkaat yhdistävät voimansa viimeisen jäljelle
jääneen puun kanssa saadakseen metsänsä
takaisin.

Sivumäärä
34

Kieli
suomi

Nimi
Viimeinen puu

Sanamäärä
487

Kohderyhmän ikä
3-6

Tekniikka:
mixed media

2

KUVAKIRJA

- 2.1. Kuvakirjan määritelmä
- 2.2. Kohderyhmän huomioiminen
- 2.3. Kuvakirjaan vaikuttavat tekijät
- 2.4. Kuvan ja tekstin suhde

“Good picturebooks offer us what all good art offers us: greater consciousness – the opportunity... to be more human.”

Perry Nodelman, 1990

2.1 Kuvakirjan määritelmä

Olemme luultavasti kaikki jossain kohtaa elämäämme uppoutuneet lumoavien kuvakirjojen maailmaan. Värikkäät aukeaman täyttävät kuvat, jännittävät juonenkäännteet tai tarinan samaistuttavuus ovat temmanneet meidät mukaansa, ja olemme jaksaneet käydä läpi samoja kirjoja kerta toisensa jälkeen. Ehkä olemme opetelleet lukemaan lempikirjojamme hitaasti ja tarkasti tavaten. Mutta mitä kaikkea kuvakirjan takana piilee?

Barbara Bader, tunnettu lastenkirjallisuuden tutkija, kuvailee kuvakirjaa seuraavasti: Kuvakirja on tekstiä, kuvituksia, designia: kulutustuote ja tuotettava esine. Se on sosiaalinen, kulttuurinen ja historiallinen dokumentti ja ennen kaikkea kokemus lapselle (Bader 1976). Ulla Rhedin taas kuvailee kuvakirjaa seuraavasti: kuvakirja kertoo tarinan tekstin ja kuvan avulla, kuvakirjassa on vähintään yksi kuva aukeamaa kohden, ja se on tyypillisesti lapsen ensimmäinen kohtaaminen sana- ja kuvataiteen kanssa (Rhedin 1992).

1900-luvun taitteessa kuvakirjat alkoivat kukoistaa kehittyneen printtitekniikan, uusien taiteilijoiden ja lapsuuteen kohdistuneiden asenteiden muuttumisen vuoksi. Lapsuutta alettiin arvostaa omana elämänvaiheenaan sen sijaan, että lapsia olisi vain pidetty pieninä aikuisina. Tärkein vaihe kuvakirjan kehityksessä oli kuitenkin 1960-luku. Offset- painotekniikka helpotti värikuvien painamista, ja siitä tuli vähitellen yleisin laakapainotekniikka. Offset-painatuksen ansiosta taiteilijat saivat paremmin tuotua mukaan persoonallisen kädenjälkensä. Kuvituksissa lisääntyivät abstraktit muodot ja voimakkaat vastaja perusvärit. (Happonen 2001, 49.) Nykyään lastenkirjojen kuvittajalla on hyvä olla taitoja perinteisestä taidekoulutuksesta, graafisesta suunnittelusta sekä tietokoneohjelmien käytöstä pysyäkseen modernin kuvitusalan mukana.

1.2 Kohderyhmän huomioiminen

Lapset kohderyhmänä vaikuttavat kirjan estetiikkaan yleensä siten, että kuvakirjat ovat tyypillisesti kuvaustavaltaan naiiveja, sommitelmaltaan yksinkertaisia ja temaattisesti harmittomia (Thiele 2000, 12). Ilmainen, värikäs kuvitus viihdyttää ja kiinnittää lasten huomion. Lasten mieltymys tiettyyn kuvitustapaan saattaa kuitenkin myös johtua siitä, että he ovat tottuneet näkemään tietynlaista kuvitusta ja nimenomaan tunnistettavuus saa heidät pitämään tyylistä. Tove Janssonin Muumi-kuvakirjat miellyttävät kaikenlaista yleisöä sekä tarinallaan että omalaatuisella kuvituksellaan. Kuka Lohduttaisi Nytytiä -kirjan lumoavat koko aukeaman kuvitukset kertovat omaa tarinaansa ja kuljettavat kirjan tunnelmaa väreillä ja kuvaelementtien asettelulla.

Kuvakirjoilla on aina vähintään implisiittiset, ääneenlausumattomat kasvatukselliset ja pedagogiset tavoitteensa (Thiele 2000, 11–12). Kuvakirjat ovatkin pedagogis-psykologisesti perusteltua käyttötaidetta (Thiele 2000, 15). Kuvakirjojen on yleensä tarkoitus olla opettavaisia ja kasvatuksellisia, mutta sen ei tulisi estää kirjoja olemasta myös taidetta eikä esteettisesti sekä lasta että aikuista miellyttäviä. Lapsi ei vielä osaa lukea, ja tästä syystä ymmärtämisen tueksi tarinaan on lisätty kuvia helpottamaan kertomuksen käsittelyä. Lapset haluavat viihdyttävää luettavaa ja katsottavaa, mutta myös jotakin joka haastaa heitä - parhaat kuvittajat arvostavat pieniä lukijoitaan eivätkä aliarvioi heitä. (Salisbury 2012.)

TAIDE

Taideteoriat
Kulttuurilliset lähtökohdat
Kuvan ja sanan suhde
Visuaalinen tarinankerronta
Kuvitustekniikat
Oma ääni

1.3 KUVAKIRJAAN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

perustuen Thielen (2000)
määritelmään

MARKKINOINTI

Olemassaoleva lastenkirjallisuus
Aikuinen ostaa, lapsi lukee ja
kuinka vedota molempiin
Kirjankustannus ja painanta
Mainostus ja myynti

LAPSI

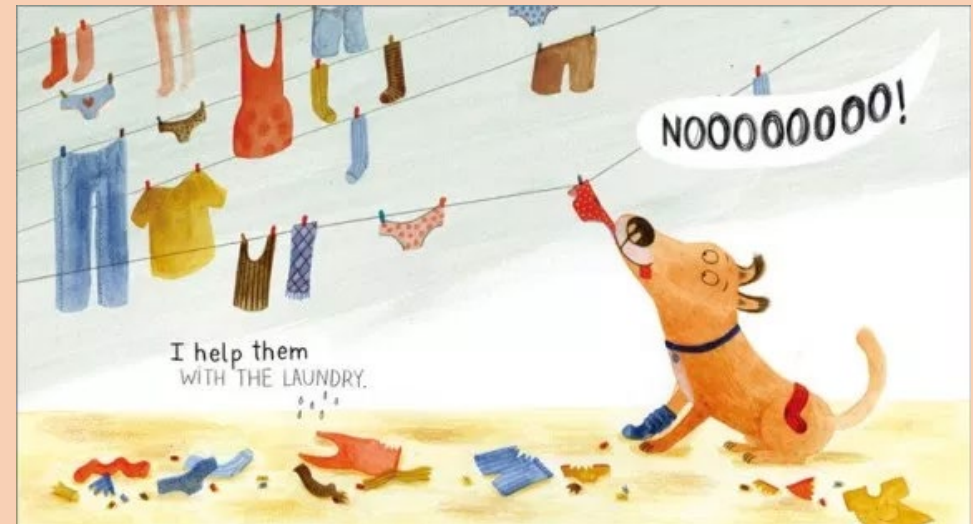
Ympäristö- ja taidekasvatus
varhaiskasvatuksessa
Ikäryhmän mieltymykset
(Kuva)kirjojen merkitys lapsuudessa

1.4 Kuvan ja tekstin suhde

Kuvakirjassa kuva ja sana ovat vuorovaikutus-suhteessa. Ne voivat täydentää, lisätä, luoda vastakohtaisuuksia tai vieraannuttaa (Mikkonen 2005). Tästä syntyy kuvakirjoille ominainen poetiikka (Suojala 2002). Joskus kuva ja sana kertovat täsmälleen samaa tarinaa, mutta usein ne tarvitsevat ja tukevat toisiaan, jotta tarinan voi täysin ymmärtää. Toisinaan kuva ja sana on jopa laitettu ristiriitaan keskenään luomaan jännitettä tarinaan.

Kuvaa voidaan käyttää korvaamaan suurtakin sanojen määrää - kuvittele esimerkiksi kirjoittavasi ohjeet paikasta a paikkaan b, tai antavasi samat neuvot kartan muodossa. Kuvalla voidaan vaikuttaa suuresti kirjan tunnelmaan, sekä kehittää hahmojen persoonaa ja syventää tarinan juonta (Brookshire, Scharff & Moses, 2002. 3).

Tasapainoisen kuvasanasuhteen luomiseksi tekstin tulee johdattaa lukija tapahtumien läpi jättäen kuvitukselle tilaa tunnelman ja yksityiskohtien esittämiseen (Salisbury, 2004).

Esimerkiksi Marta Altesin kuvakirjassa No! kuva ja sana ovat hauskaasti ristiriidassa. Kirjan kertojana on koira, joka uskoo auttavansa omistajiaan kaikenlaisilla eri tavoilla ja luulee, että No! (Ei!) on vain hänen nimensä. Kuvassa sen sijaan nähdään ihmisen silmin koiran tekevän tuhmuuksia.

Kuvakirjojen kuvitus perustuu useimmiten sen tarinankerronnallisiin ominaisuuksiin. Zihui Fang (1996, 131-133) esittää lasten kuvakirjan kuvituksen mahdolliset tarkoitukset seuraavasti:

1.

Ympäristön luominen

Vähäisen sanamääränsä takia kuvakirjat usein nojaavat täysin kuvituksen varaan tapahtumaympäristön tunnelman, paikan, ajan ja historiallisen taustan esittämisessä.

2.

Hahmojen määrittely

Lapsen kiinnostuksen herättämiseksi hahmojen piirteet, sekä ulkoiset että sisäiset, tulee esittää mielenkiintoisella tavalla. Visuaalisesti kuvaamalla hahmojen tunteita ja reaktioita tapahtumiin lapsi pystyy paremmin ymmärtämään hahmon motiiveja ja kykenee samaistumaan tähän.

3.

Juonen syventäminen

Kuvituksella voidaan myös kehittää ja syventää tarinaa lisäämällä kuvaan myös asioita jotka eivät mahdu tekstiin. Sanattomissa kuvakirjoissa koko tarinankerronta nojaa kuvan varaan, jolloin on erityisen tärkeää että viesti välittyy kuvan läpi.

4.

Erilainen näkökulma

Kuva saattaa myös kertoa hieman eri tarinaa sanojen kanssa saaden lukijan pysähtymään miettimään tarkemmin tapahtumia. Lapset rakastavat kuvien yksityiskohtien tutkimista ja piilotettujen hahmojen tai esineiden etsimistä, ja näitä elementtejä lisäämällä voidaan kiinnittää lapsen huomio.

3

LAPSI JA YMPÄRISTÖ

- 3.1 Mitä on ympäristökasvatus?
- 3.2. Ilmastokasvatuksen merkitys varhaiskasvatuksessa
- 3.3. Lapsen luontosuhde
- 3.3. Ympäristökasvatusta käytännössä

”If you are thinking a year ahead, plant a seed.
If you are thinking a decade ahead, plant a tree.
If you are thinking a century ahead, educate the
people.”

(kiinalainen sananlasku)

3.1 Mitä on ympäristökasvatus?

Opetushallituksen mukaan varhaisen ympäristökasvatuksen tavoitteena on erityisesti vahvistaa lasten luontosuhdetta ja ohjata heitä kunnioittamaan luontoa ja sen kasveja ja eläimiä. Tavoitteiksi on myös mainittu vastuullinen toiminta ympäristössä sekä lasten ohjaaminen kohti kestävämpää elämäntapaa. (Opetushallitus, 2018.)

Suomen ympäristökasvatuksen seuran mukaan (2017) ympäristökasvatus edistää kaikenikäisten yksilöiden ja yhteisön tapaa toimia kestävien elämäntapojen mukaisesti sekä lisää ympäristöherkkyyttä ja tietoutta. Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan esimerkiksi kestäviä kulutusvalintoja, säästeliästä luonnonvarojen käyttöä sekä pienten arjen valintojen merkitystä kotona ja työmaailmassa.

Ympäristökasvatuksesta on myös viime aikoina alettu enemmässä määrin käyttämään termiä kestävä kehityksen kasvatus. Ympäristökasvatuksella on myös useampia alatermejä, kuten esimerkiksi ilmastonmuutokseen keskittyvä ympäristökasvatus, josta käytetään termiä ilmastokasvatus. Luontokasvatus taas on ympäristökasvatuksen elämyksellisin muoto, joka tukee erityisesti luontosuhdetta ja luontotietoutta. (Suomen ympäristökasvatuksen seura 2017)

3.2 Ympäristökasvatuksen merkitys varhaiskasvatuksessa

Lapset ovat tulevaisuuden päättäjiä ja yhteiskunnan toimijoita ja kehittäjiä. He tulevat kohtaamaan monia ilmastohaasteita, joita aikaisemmat sukupolvet ovat aiheuttaneet ja vältelleet. Tästä syystä on tärkeää, että heille annetaan oikeat eväät näiden asioiden kohtaamiseen ja käsittelyyn sekä tahto muuttaa asioita parempaan suuntaan.

Lisääntyvän teknologian maailmassa on tärkeää, että lapset ymmärtävät jo varhaisessa iässä ihmisen ja luonnon välisen suhteen ja luovat myös oman luontosuhteensa. Metsä on tärkeä voimavara, joka auttaa ihmistä rauhoittumaan ja hengittämään. Länsimainen käsitys luonnosta objektina eristää meidät luonnosta ja antaa "luvan" kontrolloida ja käyttää sitä omaksi eduksemme. (Meri-Helga Mantere, 1998). Luonnon arvostaminen on avain tulevaisuuteen, ja tämä tulisi opettaa tulevaisuuden sukupolville.

Varhaisiän ympäristökasvatuksen tulisi auttaa lasta kehittämään kunnioituksen ja välittämisen pohja luonnonympäristöjä kohtaan ensimmäisten elinvuosiensa aikana. Muutoin on mahdollista, etteivät nämä arvot koskaan tule opituksi (Wilson 1994). Ensimmäisten ilmastokasvatuksen kokemusten tulisi perustua ihmettelyyn ja löytämisen iloon (Tsakoumagkou 2018, 3). Mitä nuorempia ympäristökasvatus koskee, sitä tärkeämpää on miettiä oikeita tapoja, joilla lähteä rakentamaan tietopohjaa (Ratinen, Kinni, Muotka & Sarivaara 2019, 5). Lastenkirjallisuuden avulla voidaan kehittää ekologista lukutaitoa osana monilukutaitoa. Tällöin opetellaan ymmärtämään, tulkitsemaan ja arvioimaan tekstejä ja kuvia kestävän elämäntavan näkökulmasta. (Opetushallitus 2014 18.)

Ympäristökasvatuksessa tulisi ottaa huomioon lasten erilaiset lähtökohdat ja arvomaailmat. Kaikilla on erilainen tapa oppia. Tärkeintä ympäristökasvatuksessa on motivoida lapsia ja nuoria yhteisölliseen vastuunkantoon ja toimintaan sekä kasvattaa heitä näkemään vaikuttaminen tärkeänä kansalaistaitona. Koska ilmastonmuutos on monimutkainen kokonaisuus lapsen ymmärrettäväksi, on tärkeä luoda vakaata tietopohjaa käymällä läpi syy-seuraussuhteita ja aiheeseen liittyviä käsitteitä. Myös tunnekasvatus on otettava huomioon, ja ilmastonmuutoksen aiheuttamia negatiivisia tunteita tulee käsitellä yhdessä. (Ratinen ym 2019, 6.)

3.3 Lasten luontosuhde

Vaikka lapset ovat nykyisin yhä enemmän tietoisia kansainvälisistä ilmastouhista, heidän fyysinen kosketuksensa ja yhteytensä luonnon kanssa on hupenemassa. Tämä on päinvastaista sille, mitä aiemmat sukupolvet ovat lapsuudessaan kokeneet. Uusille sukupolville luonto saattaa olla enemmänkin abstraktio kuin todellisuutta - se on jotakin mitä katsoa, kuluttaa, käyttää tai jättää huomiotta, ei jotain mitä kokea ja tuntea (Louv, 2007). Luontosuhteen hupenemisella ja muuttumisella voi olla lukuisia negatiivisia seurauksia joiden laajutta ei vielä edes tiedetä.

Lapset ovat usein kuitenkin tästä huolimatta aikuisia aktiivisempia ympäristön käyttäjiä ja tutkijoita, ja heidän asiantuntijuuttaan tulisi käyttää paljon paremmin hyödyksi. Lapset voivat tuoda päättäjien tietoisuuteen asioita, joita aikuiset eivät voi havaita omasta toimintaympäristöstään käsin. Esimerkiksi 15-vuotiaan Greta Thunbergin aloittama Fridays For Future nousi valtavaksi kansainväliseksi nuorten ja lasten ilmastoliikkeeksi.

3.4 Ympäristökasvatusta käytännössä

Martha C Monroe tutkimusryhmineen (2019) totesi ympäristökasvatuksen menestyksekkäimmiksi menetelmiksi sellaiset kasvatusohjelmat, joissa tieto ilmastonmuutoksesta tehtiin oppijoille henkilökohtaisesti merkitykselliseksi. Myös pyrkimys oppilaiden osallisuuteen lisäsi ohjelmien menestystä.

Ympäristötaide

Marta Thoman luoma taideteos "Earth tear" vuodelta 1993 on ollut hyödyllinen väline ilmastokasvatuksessa. Patsas on rakennettu kierrätettävistä lasipulloista, jotka on kerätty Californian rannoilta. (Koutkous 2018, 4). Kysymällä ajatuksia herättäviä kysymyksiä oppilailta herätetään heitä ajattelemaan viestiä taideteosten takana. Kysymyksiä

yksiä voivat olla esimerkiksi, millaisia tunteita taideteos oppilaissa herättää, mikä on työn aihe ja mitä sillä yritetään sanoa.

Luonto luokkahuoneena

Esimerkiksi LEAF-projekti, jota on jo 20 vuotta järjestänyt ympäristökasvatuksen säätiö (Foundation for environmental education), tutustuttaa lapsia metsään. LEAFin avulla opitaan yhdessä metsän kasveista, ekosysteemeistä ja sen elämästä metsäympäristössä. Se myös kannustaa osallistumaan toimintaan kansainvälisiä ilmastouhkia vastaan sekä kasvattaa lapsia ihailemaan ja arvostamaan luonnon ihmeitä. Projekti alkoi Suomesta, Norjasta ja Ruotsista, mutta on nyt toiminnassa ympäri maailmaa. Viime vuonna yli 110 000 puuta istutettiin maailmaan LEAFin aktiviteettien yhteydessä. LEAF yhdessä ENOn (environment online) kanssa kannustaa myös ihmisiä osallistumaan vuosittain 12.9 tapahtuvaan Plant a tree for Peace-päivään, johon n.5000 koulua 120 maassa osallistuu joka vuosi. (LEAF 2020).

4

KUVA

- 4.1. Taide apuna ympäristökasvatuksessa
- 4.2. Visuaalinen kerronta
- 4.3. Värien merkitys
- 4.4. Yleisimmät kuvitustekniikat

“Without artistic flavour, education is often cold,
dry and leaves most young people unmoved”

James Hillman

4.1 Taide apuna ympäristökasvatuksessa

Lapset kokevat taiteen uutena ilmaisun muotona ja reaktiona elämään, joka on täynnä ideoita, viestejä, tarinoita ja kaikenlaista koettavaa ihan jokaiselle (Hodge 2017). Taide on toimiva työkalu kasvatuksessa, sillä se lisää lasten luovuutta, innovointikykyä ja ongelmanratkaisutaitoja. Taide voi myös helpottaa tiedon sisäistämistä. Tämän lisäksi taiteen avulla saatetaan houkutella enemmän potentiaalisia oppijoita, sekä monipuolistaa oppimisen tapoja. Kaikki nämä taidot ovat tarpeen tulevaisuuden ilmasto-ongelmien ratkaisemisessa. Mitä enemmän taiteen avulla saadaan lapsissa heräämään tunteita ja ajatuksia sekä luotua keskustelua, sitä paremmin opit jäävät mieleen. (Dunaway 2009).

Miten siis tuoda taide mukaan ympäristökasvatukseen? Kuvalla on usein helpompi herättää tunteita kuin pelkillä sanoilla. Kuvakirja-esimerkissä tärkeässä asemassa ovat etenkin samaistuttavuus, empatian herättäminen ja hahmot, jotka näyttävät esimerkkiä siitä, kuinka meistä jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Tarinat ovat lapsille luonnollinen tapa oppia uusia asioita, ja siksi tietokirjallisuuden ohella myös fiktiivinen lastenkirjallisuus voi toimia tärkeänä tiedonlähteenä (Monhardt & Monhardt 2000, 176).

Tunteiden herättäminen luontoa ja sen asukkaita kohtaan onkin suurin tavoite, johon kuvituksessani pyrin. Tahdon tunteen välittyvän kuvasta ja sanojen enemmänkin tukevan kuvaa eikä toisinpäin. Erinomainen esimerkki ympäristökasvatuksen välineenä toimivasta kirjasta on Dr. Seussin *Lorax*. Se on luonnonsuojelun tärkeyttä korostava tarina, johon kirjailija on saanut inspiraationsa omista kokemuksistaan Afrikan-matkalta. Tutustun *Loraxin* tarinaan syvemmin luvussa 5, s 36.

Ympäristökasvatuksessa on todettu myös toimivaksi tavaksi laittaa oppilaat itse tutkimaan heitä kiinnostavia taideteoksia, joilla on teemaan sopiva sanoma. Oppiminen tapahtuu usein tehokkaammin, jos se vaatii osallistumista ja omaa tutkimusta pelkän kuuntelun sijaan. (Kokkos 2011, 7-8).

4.2 Visuaalinen kerronta

Kuvakirjojen kuvat mahdollistavat lasten tulkitsevan tarinaa tavalla, joka on hienostuneempi kuin mitä heidän ikäisiltään muuten odotettaisi. Useimmat psykologit ja kasvatustieteiden asiantuntijat ovat sitä mieltä, että katsomalla oppimisessa on valtavasti potentiaalia. (Salisbury 2012, 79.)

Monissa maalaustaiteen tai mainoskuvien teoksissa pyritään kerronnallisuuteen. Yksi liikkumaton kuva on ikään kuin virke kertomukselle, mutta harvemmin vielä kertomus itsessään. Kuvasta tulkittavaan näkökulmaan voi vaikuttaa esimerkiksi kuvan rajauksella, jolloin näkökulma voidaan siirtää henkilöahmolle tai katsojalle. Hahmojen katseilla voidaan ohjailla katsojaa näkemään tiettyjä yksityiskohtia (Mikkonen 2015, 186-188).

Nykyisin lastenkirjojen valikoimasta löytyy useampia kirjoja, joissa joko uusi tai jo ennestään tuttu tarina kerrotaan pelkän kuvan avulla - sanoja ei käytetä kerronnassa lainkaan. Tällaisia kirjoja ovat esimerkiksi Alberto Morales Ajubelin tulkinta Robinson Crusoeesta (kuva ylhäällä) sekä Adolfo Serran tulkinta Punahilkasta (kuva alhaalla). Erityisesti Adolfo Serra käyttää kuvissaan vahvaa metaforiikkaa,.

4.3 Värien merkitys

Yksinkertaisimmillaan väriä käytetään vain herättämään katsojan huomio. Mustavalkoiseen kuvaan lisätty värillinen objekti erottuu helposti (Hatva 1993, 106). Tavanomaisesti lasten kuvakirjoissa käytetään kirkkaita värejä. Värien käyttöä voidaan tutkia esimerkiksi sen kylläisyyden kautta, eli kuinka vahva sävyn pigmentti on. Kylläinen värimaailma korostaa jännitystä ja voimakkaita tunteita, kun taas hillitymmät, esimerkiksi murretut värit sen sijaan luovat lempeämpää ja rauhallisempaa tunnelmaa. Myös värien lämpötilalla voidaan vaikuttaa huomattavasti kuvan tunnelmaan ja hahmojen välitämiin tunteisiin. (Stace 2013.)

Värit ovat erittäin tärkeässä osassa kuvan tunnelman välittymisessä, ja ne myös viestivät ilman sanoja helposti tapahtumien ajankohdan. Päivän ja yön sävyt tunnistaa helposti, ja esimerkiksi seepian sävyillä tai mustavalkoisuudella pyritään usein luomaan muistelun tunnelmaa tai kuvaamaan historian tapahtumia. Myös vahvat kontrastit tutkitusti kiinnostavat lapsia.

Lastenkirjoihin on usein valittu rajattu määrä läpi kirjan kulkevia värejä, joita muut värit ovat tukemassa (Finn 2013). Nämä värit luovat tarinaan yhtenäisyyttä ja on valittu kirjan teemaa sopivimmin kuvastaviksi.

Kiinnostavana keinona voidaan käyttää myös pieniä värinpilkahduksia yleisilmeeltään synkissä kuvissa, antamassa lukijalle vihjeen ja toivoa onnellisesta lopusta (Stace 2013). Päätin itse käyttää tätä keinoa kirjani surullisemmissa kohtauksissa jättämällä kirkkaan kuun loisteen tai kirkkaan väriset hahmot muuten synkän-sävyiseen kuvaan. Kuvakirjoissa myös valkoinen tausta jätetään usein tarkoituksella tyhjäksi. Näin saadaan lukijan huomio keskittymään tiettyyn tapahtumaan tai tunteeseen ilman muuta ympäristöä, joka saattaisi varastaa lukijan huomion.

4.4 Yleisimmät kuvitustekniikat

Vesivärimaalaus

Vesiliukoisilla läpikuultavilla väreillä saadaan aikaan herkkiä maalauksia. Veden määrää muuttamalla sekoituksesta saa myös hyvinkin vahvan pigmentin esiin. Vesivärien käyttö vaatii läpikuultavuuden takia suunnittelua ja tarkkuutta - maalausta on lähdeittä rakentamaan vaaleasta tummempia sävyjä kohti.

Digitaalinen maalaus

Jo jonkin aikaa noussut trendi kuvituksessa on digitaalinen maalaus, esimerkiksi Adoben Photoshopia tai Procreatea käyttäen. Digitaalinen maalaus mahdollistaa huomattavasti nopeamman työskentelytahdin, sillä layereitä käyttämällä useat versiot samasta kuvasta, virheiden korjaaminen ja kaikenlaiset kokeilut sujuvat kätevästi. Monet kuvittajat myös yhdistävät perinteisiä tekniikoita digitaalisten kanssa. Omassa projektissani käytän Adoben Photoshopia kuvien siistimiseen, viimeistelyyn ja taustojen tasoittamiseen.

Värikynät

Värikynät ovat hyvä tapa lisätä yksityiskohtia, luoda varjostuksia ja lisätä volyyymia vesivärimaalauksiin. Värikynien valinnassa on otettava huomioon niiden erilaiset ominaisuudet, esimerkiksi terän pehmeys, vesiliukoisuus ja pigmentin intensiteetti. Suuria pintoja värikynillä ei kuitenkaan kannata välttämättä alkaa värittämään.

5

MARKKINOINTI

- 5.1 Kirjankustannus ja -painanta
- 5.2 Kuvakirjan markkinointi
- 5.3 Painomateriaalin valmistaminen
- 5.4 Värinhallinta

Kirjankustannus- ja painanta

Erilaisia kustannustapoja löytyy useita, joista omalle kirjalle sopivin riippuu esimerkiksi aikataulusta, budjetista ja kirjan markkinoitavuudesta.

Omakustanne

Omakustanteessa on nimensä mukaan kyse tee-se-itse julkaisemisesta. Kaikki vaiheet kirjan editoimisesta, markkinoinnista ja taitosta jää omalle vastuulle, tai suuremmalla budjetilla erikseen palkattaville ammattilaisille. Omakustanteen hyvä puoli on, että kaikki luovat valinnat saa tehdä itse, ja kirjasta tulee varmasti juuri oman näköinen. Yksittäisen kirjan myynnistä tuotto on myös suurempi kirjailijalle. Suosittu alusta omakustanteille on esimerkiksi Amazonin KDP (Kindle direct publishing). Omakustanteen saaminen yleisön ulottuviin on kuitenkin hyvin vaikeaa, sillä kirjakaupat harvoin ottavat omakustanteita hyllyilleen. (ka-writing 2020.)

Hybridikustanne

Hybridikusteessa kirjailijalle jää sama luovuuden vapaus kuin omakustanteessa. Sen sijaan useampien eri ammattilaisten palkkaamisen sijaan kirjailija maksaa kustantajalle kerralla, ja he auttavat kaikessa mitä kirja tarvitsee. Hybridikustanteella on myös suurempi mahdollisuus päästä kirjakauppoihin ja suuremman yleisön löydettäväksi. Mikäli kirjan haluaa nopeasti painoon, hybridikustantajat toimivat huomattavasti nopeammin kuin perinteiset kirjankustantamot. (ka-writing 2020.) Tämä on kuitenkin varsin hintava tapa julkaista kirja, joten se ei ole kaikille mahdollista.

Perinteinen kirjankustantaja

Perinteisen kirjankustantajan kiinnostus on vaikea saada, mutta se on selkeästi luotettavin tapa saada kirjalle näkyvyyttä. Kustantaja kantaa taloudellisen riskin teoksen kustantamisesta, markkinoi teosta ja palkkaa apua käsikirjoituksen työstämiseen (kirjailijaliitto 2021) Suurin osa kirjakauppojen hyllyillä myytävistä kirjoista tulee muutamalta suurelta kirjankustantajalta. Myös pienien itsenäisten kustantamojen listoille pääseminen lisää kirjan menestymismahdollisuuksia huomattavasti, vaikka pienet kustantamot tarjoavat kirjailijoille huomattavasti pienempiä ennakkopalkkioita.

5.2 Kuvakirjan markkinointi

Lapset ovat kuvakirjan oletettu kohdeyleisö, mutta ostopäätöksen tekee usein kuitenkin lapsen vanhempi tai muu aikuinen. Markkinointia ja myyntiä miettiessä tämä on otettava huomioon. Lasten kuvakirjoja myydään kustantajien mukaan suhteellisen tasaista vauhtia vuoden ympäri, vaikka joulukuusi sekä kirjamessut usein hieman lisääkin hetkellisesti myyntiä. (Mäkelä 2011)

Kirjan kuvitus ja etenkin kansikuvan design ovat tärkeässä roolissa markkinoinnin kannalta. Alan kilpailu on kovaa, joten kirjan tulisi erottua positiivisesti massan seasta, mikäli sitä haluaa saada myytyä. Kirjan kuvitus luo vahvan ensivaikutelman potentiaalisen ostajan mieleen, joka todennäköisesti vaikuttaa tämän ostopäätökseen. (Hladikova 2014) Kansikuvan lisäksi takakannen esittelytekstillä on suuri vaikutus ostopäätökseen, joten tarina on tärkeää saada tiivistettyä houkuttelevasti.

Tilanteissa, joissa kustantaja hyväksyy kirjan, on heistä suuresti apua kirjan markkinoinnissa. Muita keinoja on esimerkiksi some- markkinointi, kirjasto- vierailut ja muiden paikallisten saman alan tekijöiden kautta verkostoituminen.

Some- näkyvyyden saamiseksi harkitsen painoksen lähettämistä muutamalle tuntemalleni some-vaikuttajalle äidille, joilla on suuri seuraajakunta vanhempia ja muita lapsi-ihmisiä seuraamassa perheen elämää.

5.2 Painomateriaalin valmistaminen

Painettavaksi lähetettävää materiaalia valmistaessa on oltava tarkkana painon laadullisista vaatimuksista. Valmiiden kuvien resoluution tulisi olla 300dpi (Hiltunen), joka on muistettava jo kuvia skannatessa. Maalausten tulee olla vähintään saman kokoisia kuin ne on suunniteltu lopulliseen kirjaan - jälkikäteen kuvakoon suurentaminen ei enää onnistu. Ammattimainen ohjelmisto kuvankäsittelyyn on Photoshop, kun taas kirjan layoutin suunnitteluun kannattaa käyttää esimerkiksi Adoben Indesign-ohjelmistoa. Mikäli materiaali saadan julkaisuvalmiiksi ennen lähettämistä, toimiva muoto lähettäessä on pdf (Hiltunen)

Elementit, joiden on tarkoitus yltää sivun reunaan asti, on venytettävä 3mm yli reunan, jotta valkoiset reunat vältetään. Leikkuu- ja kohdistusmerkit voi yleensä jättää lähetettävään pdf-aineistoon. Sisämarginaalin suositeltava koko on 20mm. (Hansaprint)

Paperinvalinnassa on otettava huomioon kirjan käyttötarkoitus ja toivottava ensivaikutelma, kuten myös käytettävissä oleva budjetti. Paljon värikuvia sisältävä kirja kannattaa painaa täyspäällystetylle painopaperille, jonka neliömassa on 115- 150g/m² (Hiltunen)

Myös kannenvalinta on tärkeä kysymys. Pehmeäkantisen kirjan kustannukset ovat useimmiten huomattavasti matalimmat, joten jos kirjasta ei halua pyytää suurta myyntihintaa tämä saattaa olla hyvä vaihtoehto. Kovakantinen kirja luo kuitenkin arvokkaamman vaikutelman ja kestää aikaa paremmin.(www.bookcover)

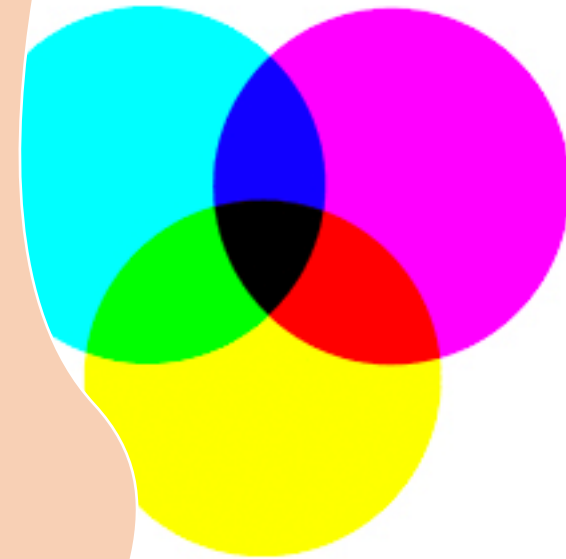
5.4 Värinhallinta

Värikuvien värimuoto painettaessa tulee olla CMYK. RGB on tarkoitettu näyttöpäätteille, sillä se käyttää valoa lisäävää väriavaruutta. (Sumiloff 1996, 112)

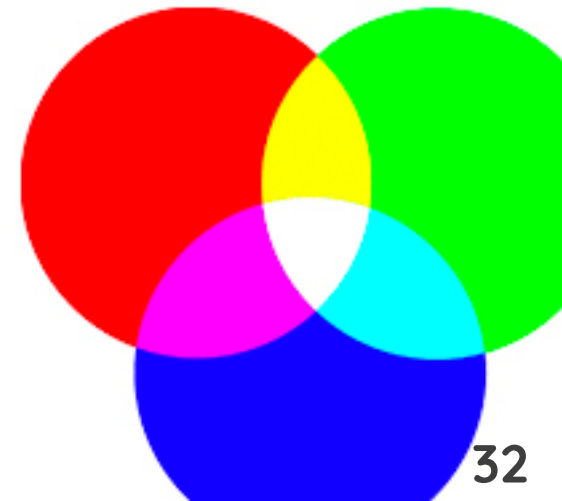
Painotekniikassa päinvastoin käytetään valoa vähentävää CMYK- väriavaruutta. Painovärien avulla paperiin saapuvasta valosta vähennetään ei-halutut valon aallonpituudet, jolloin pystytään muodostamaan kuvaan tarvittavat värisävyt. (Book cover kirjapaino.) CMYK-lyhenne tulee sanoista cyan, magenta, yellow ja musta (key), painamisessa käytettävien osavärien mukaan. RGB- lyhenne muodostuu osaväreistä red, green ja blue.

Värikuvan lopputuloksen ennakoimiseksi, kannattaa muunto cmyk-muotoon tehdä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Kuvat saattavat näyttää kirkkaammilta RGB-väreissä kuin CMYK-väreissä. (Book cover kirjapaino.)

CMYK

RGB

MUOTOILUN METODIT

6.1. Muotoiluprosessi

6.2. Benchmarking

6.2.1. Lorax

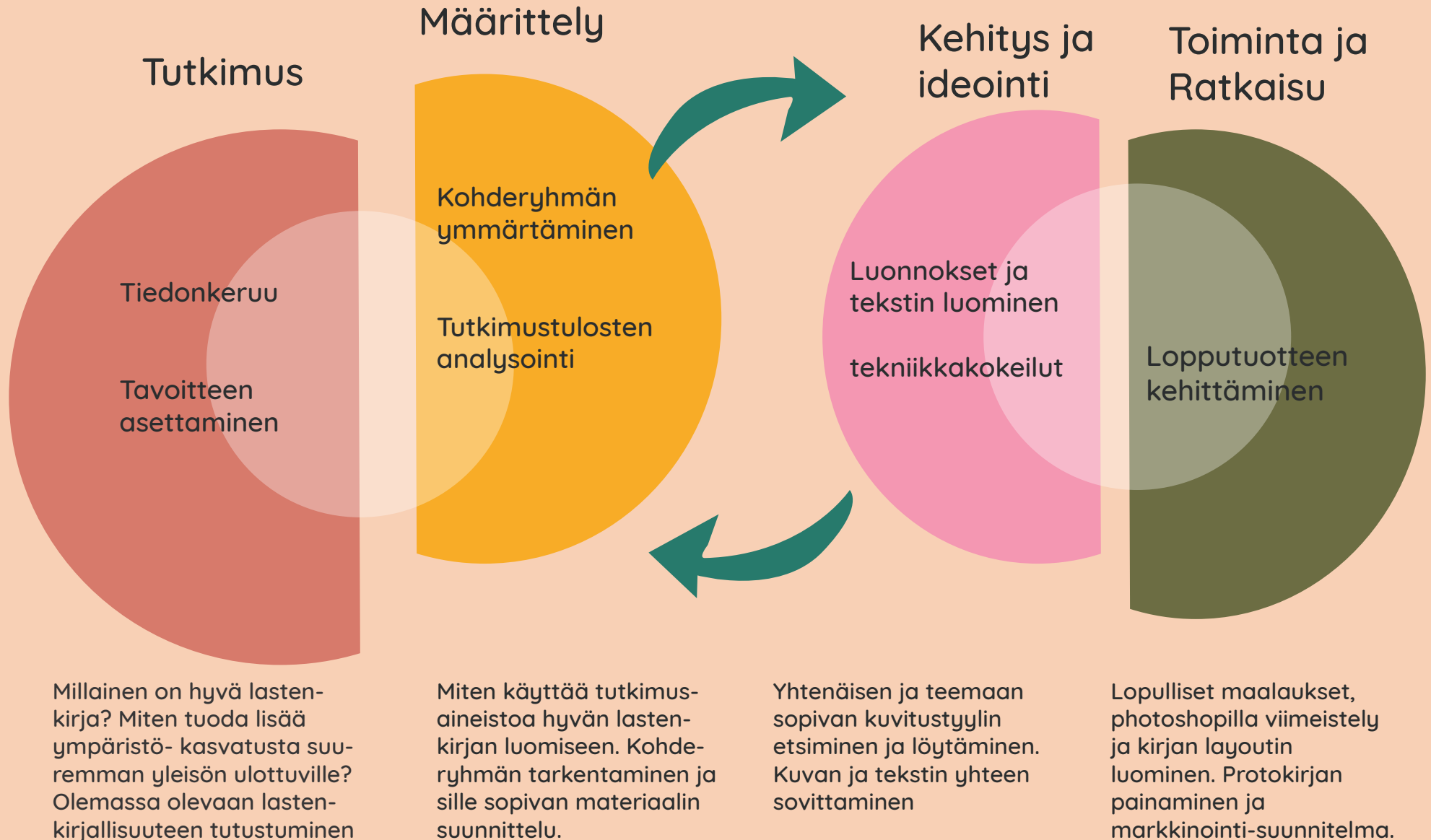
6.2.2. We are water protectors

6.2.3. Kurnivamahainen kissa

6.2.4. Päätelmät

6.1 Muotoiluprosessi

Pehmeä tuplatimantti

6.2 Benchmarking

Opinnäytetyö prosessin aikana tutustuin useisiin kiinnostaviin ja taidokkaasti tehtyihin lasten kuvakirjoihin. Ympäristökasvatuksellisia teoksia löytyy, mutta mielestäni useammalle teokselle teeman ympärillä olisi tarvetta. Etenkin Suomessa, useimmat ympäristöaiheiset kirjat käsittelevät ilmastonmuutosta tarkemmin kuin esimerkiksi luontosuhdetta.

Lukemistani kirjoista valitsin kolme esimerkkiä, joita analysoin tarkemmin. Nämä kolme teosta valitsin niissä käsiteltävien teemojen, sekä kiinnostavan kuvituksen perusteella. Halusin myös valita kolme erilaista kirjaa kattavamman ymmärryksen saamiseksi. Kaksi kirjoista ovat englanniksi, Dr.Seussin Lorax ja Carole Lindstromin We Are Water Protectors. Kolmas kirja on suomalainen Kurnivamahainen kissa, jonka on kirjoittanut Magdalena Hai. Kaikki kirjat on suunnattu suunnilleen samanikäisille lapsille kuin oma kirjani.

Analysoin esimerkiksi värien ja muotojen käyttöä, sanan ja kuvan suhdetta, sekä sitä millaisia keinoja ympäristöasioiden käsittelyssä on käytetty.

6.2.1 THE LORAX

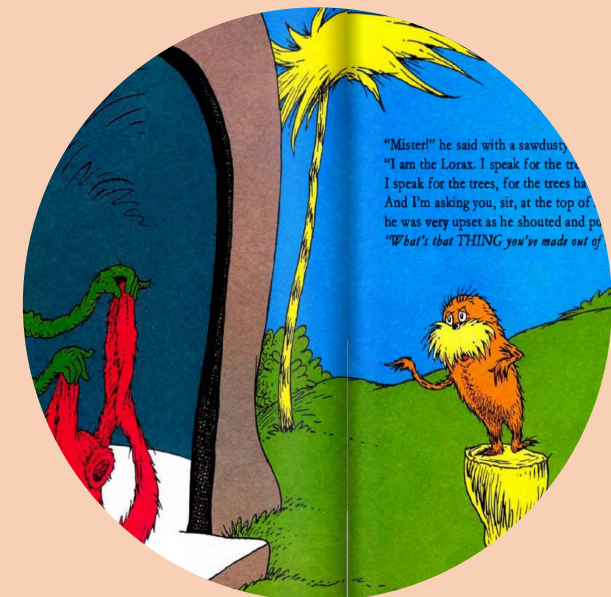
Dr. Seuss (4-8v)

“Unless someone like you,
cares a whole awful lot,
nothing is going to get better,
it’s not.”

Kirjassa kuvataan kaksi täysin erilaista maailmaa: synkkä harmaansininen, sumuinen ja puuton paikka kirjassa on nykyaika josta tarina alkaa. Vahvassa kontrastissa tähän on värikäs, eloisa metsä, johon hypätään kun Once-ler alkaa kertoa tarinaansa. Tämä saa lukijan heti näkemään luonnon kauneuden ja ymmärtämään metsäntuhoajan tarinan pahiksena. Luonnon tuhoutuessa Lorax yrittää pysäyttää Once-lerin näyttämällä hänelle kuinka metsän eläimet kärsivät ja joutuvat muuttamaan pois kodeistaan. Tarinan edetessä suloiset eläimet muuttuvat likaisiksi, luihuiksi ja surullisiksi, ja koko värimaailma harmaantuu.

Metsän tuhonnut Once-ler myöhemmin ymmärtää tekonsa seuraukset ja katuu menneisyyttään. Kirjan lopussa hän antaa häntä tapaamaan tulleelle pojalle viimeisen truffulapuun siemenen, jotta poika (lukija) voisi sillä palauttaa metsän ennalleen. Siemenen istuttaminen ja siitä huolehtiminen jää ikäänkuin lukijan tehtäväksi.

Kirjassa herätetään sympatiaa metsää ja sen asukkaita kohtaan, ja metsän tuhonneen Once-lerin näytetään myös katuvaan tekojaan ymmärtäessään että viimeinenkin puu on kaadettu. Once-leriä ei näytetä kirjassa muutakuin vihreinä hansikkaina ilman kasvoja, mikä mielestäni kuvaa kuinka kuka tahansa voisi olla hänen tilanteessaan.

6.2.2. WE ARE WATER PROTECTORS (3-6v)

kirjoittanut: Carole Lindstrom

kuvittanut : Michaela Goale

Kirja kertoo Ojibwe alkuperäiskansan taistelusta “mustaa käärmettä”, Dakota Access Pipeline (DAPL) öljyputkea vastaan, joka uhkaa kylää likaamalla elintärkeät vedet ja myrkyttämällä kasvit ja eläimet. Tarina herää henkiin Michaela Goalen maagisilla kuvituksilla.

Huljuavaa vettä katsellessa sen huminan melkein kuulee. Osassa kuvia rohkean päähenkilön pitkät hiukset muuttuvat vedeksi, mikä lisää kirjan luomaa tunnetta siitä, että kaikki ovat yhteydessä veteen

Kirjan lopussa on sivu, jonka lapsi voi itse allekirjoittaa ja luvata kohdella äiti maata ja sen kaikkia eläviä olentoja kunnioittaen ja suojellen, ja omilla teoillaan maailmaa paremmaksi muuttaen. Tällainen suora kutsu ja virallinen allekirjoitus saa lapsen tuntemaan olonsa tärkeäksi, ja saa lapsen ajattelemaan mitä juuri hän voisi tehdä luonnon hyväksi.

Käärmeen astuessa mukaan tarinaan värien muutoksella ja luonnottomilla terävillä muodoilla sanoman ymmärtäisi ilmankin sanoja. Käärme levittää saastetta ympärilleen kauniissa puhtaassa vedessä, ja yksi aukeama (ks.kuva 3) on kokonaan käärmeen täyttämä, jossa pelottava ja vihainen musta käärme luikertelee tulenpunaisella taustalla, kietoutuen kuolevan kasvin ympärille. Tarinan lopussa tyttö ja koko kylä nousevat käärmettä vastaan, mutta taistelu ei lopu siihen. Kirjan viimeinen kuva kuvaa protesteja, joita alkuperäiskansat järjestivät öljyputkien vastustamiseksi.

6.2.3. KURNIVAMAHAINEN KISSA (3-6v)

Magdalena Hai

kuvitus Teemu Juhani

Magdalena Hain ihanan absurdi lastenkirja kertoo ahneudesta, vastuusta ja oikeudenmukaisuudesta maailmassa. Se on myös tarina siitä, kuinka epäitsekkyys voittaa itsekkyyden ja miten kaikista pieninkin voi saada suuria aikaan. Kirjassa suuri kissa on ahminut pienen tytön koko maailman sisäänsä, vedet, kalat ja metsän eläimet sekä viljat. Kylän asukkaat ovat selvinneet syömällä unelmiaan ja ajatuksiaan, joita lapsista vielä pulpahtelee saippuakuplina maailmaan pitämään asukkaat hengissä..

Teemu Juhaniin kuvitukset ovat mustavalkoisia mustetöitä, mikä on erikoinen valinta näin nuorelle yleisölle. Kuvat ovat kuitenkin täynnä kiinnostavia yksityiskohtia, joita ihmetellä, eikä katsoja jää kaipaamaan värejä tarinaa seuratessaan.

Kissa on kuvattu niin suureksi, että se ei edes mahdu sivulle. Tarinan edetessä kissa kasvaa entisestään vuorien ja lopulta koko maailman kokoiseksi. Lopulta paljastuu että kissa itsessään ei olekaan paha, vaan syy sen nälkään on Kaikenherra Hneus. Hneus on pieni mutta katala hahmo, joka pakottaa kissan syömään koko maailman sen mahasta käsin. Hneus lienee kuvaamassa ihmisen tuhoisaa ahneutta. Lopulta tytön rohkeudella kissa onnistuu sylkemään ulos Hneuksen sekä koko maailman takaisin paikoilleen.

“Kaikenherra Hneus on jotakin sellaista, mitä maailmassa tulee aina olemaan. Meidän tulee vain pitää huoli siitä, ettemme anna hänelle enää valtaa ylitsemme.”

Kirjan syvempi sanoma aukeaa ehkä helpommin aikuiselle kuin pienelle lapselle, mutta kirja on mainio keskustelunavaus aiheesta. Kirjassa on paljon hauskoja yksityiskohtia, jotka varmasti viihdyttävät pientä lukijaansa.

Benchmarking - päätelmät

Käytettyjä vaikuttamisen keinoja:

Radikaalit värin muutokset tunnelman tai/ja paikan muuttuessa

Kontrasti kuvituksessa tarinan “hyvisten” ja “pahisten” välillä

Lämpimät sävyt ja pehmeät muodot/ kylmät sävyt ja terävämmät muodot ja niihin yhdistetyt tunteet

Ympäristöä uhkaavien abstraktien konseptien konkretisointi lapsille helpommin ymmärrettäviksi hahmoiksi.
Esim. Kurnivamahainen kissa, jossa suuri kissa kuvastaa ahneutta ja itsekkyyttä.

Synkät tulevaisuuskuvat, jollei joku tartu toimeen

Lukijan osallistaminen suoraan tai epäsuoraan

Pienet hauskat yksityiskohdat kuvituksessa, jotka pitävät lukijan kiinnostuneena

Sympatian herättäminen - kuka ei haluaisi pelastaa suloisia hupsuja metsän eläimiä?

6.3 Storytelling

Lastenkirjat ovat mainio esimerkki hyvästä tarinankerronnasta, sillä ne ovat viihdyttäviä, selkeitä ja mieleenpainuvia herättämiensä tunteiden takia. Ne pyrkivät opettamaan jotain lukijalleen, kannustavat unelmoimaan ja tarttumaan toimeen.

Tarinankerronnalle oleellista on tietää, kenelle tarinaa kerrotaan. Tämä auttaa samaistumisen tunteen luomisessa. Logiikan käyttämisen sijaan tulisi huomio kiinnittää tunteiden herättämiseen. Hahmot tai tapahtumat, jotka ovat tuttuja yleisölle, nappaavat heidän huomionsa. Tämä on erityisen tärkeää lastenkirjallisuudessa, sillä lapset haluavat kokea kirjan samaistuttavan hahmon kautta. “Show, don’t tell” on hyvä sääntö tarinankerronnassa. Visuaalinen informaatio on helpommin mieleenpainuvaa kuin sanallinen ja näiden kahden oikealla tavalla yhdistäminen nappaa kuuntelijan mukaansa. Tarinan päähenkilö et ole sinä, tai tuote/palvelu jota esittelet - päähenkilö on se ihmisryhmä, jolle tuote/palvelu on suunniteltu. (Sanavongsay, 2019.)

Koen että tärkeintä oikeasti lapsia kiinnostavan kirjan luomisessa on kyky muistaa millaista on olla lapsi. Lapsena olin ainakin itse kiinnostunut lastenkirjallisuudesta jossa päähenkilö (lapsi) on rohkea ja normeista poikkeava tyyppi, joka uskaltaa uhmata sääntöjä ja vääryyksiä. Halusin lukea ja nähdä seikkailuja, jotka herättivät mielikuvituksen ja kuljettivat toisiin maailmoihin. Halusin tarinoita joiden hahmot saivat minut haluamaan olla kuin he - ja uskomaan että voisin olla ihan yhtä rohkea! Naeema Jiwanin mukaan suurin syy lasten rakkaudelle supersankareita kohtaan on kontrollin ja voiman tunne, joka näistä sankareista kumpuaa. Ohjaamalla energiansa näihin kuvitteellisiin hahmoihin, lapset voivat taistella pahiksia vastaan ja olla omien universumiensa kuninkaita ja kuningattaria.

7

Viimeinen puu -kirjan luomisprosessi

- 7.1 Inspiraatio
- 7.2 Tarinan synty
- 7.3 Luonnoksia ja tekniikkakokeiluja
- 7.4 Book dummy - kirja kuvitettuna yhdellä sivulla
- 7.5 Viimeinen Puu

7.1 Inspiraatio

Hain inspiraatiota teokseen keväisistä metsistä, ajankohtaisista uutisista, projekteista ja aktivismista ja omia kokemuksiani pohtimalla. Kuvitukseen etsin inspiraatiota kiinnostaviin kuvittajiin, kuten Wolf Erlbruch, tutustumalla sekä animaatioelokuvia, kuten Wolfwalkers, ja kohderyhmälleni tarkoitettuja lastenkirjoja analysoiden.

Avainsanoiksi tarinalle tulivat:

Kontrasti eloisan metsän ja avohakkuiden jälkeisen metsän välillä,
Yhteisöllisyys ja ystävyys,
Yhteistyö luonnon kanssa
Rohkeus

Kuvituksen lähtökohtina olivat:

Lämpö ja hahmojen välinen suhde
Metsäympäristö
Valkoisen taustan käyttö kuvaamaan kaadetun metsän tyhjyyttä
Luonnolliset sävyt
Yksinkertaiset muodot, joita lapsi voi yrittää itsekin piirtää

7.2 Tarinan synty

Ennen lopullisen tarinan valintaa, kirjoitin kolme erilaisiin teemoihin ja hieman erilaisille ikäluokille suunnattua tarinaa. Kaikki tarinat olivat ympäristöaiheisia, ja valinta tuntui aluksi vaikealta. Luetutin eri vaihtoehdot useammalla henkilöllä, joille lastenkirjat ovat tuttuja. Tämän lisäksi luonnostelin hieman hahmoja kuhunkin tarinaan odottaen jonkun vaihtuvan oikealta ja kyselin myös niistä. Päädyin lopulta lyhimpään ja pienimmille lapsille suunnattuun tarinaan. Valintaan vaikuttivat lukijoiden mielipiteet ja huomautukset, tarinan ajankohtaisuus, juonen selkeys ja innostavin kuviustyö.

Erityisen paljon valintaani vaikutti tämä ensimmäinen maalausluonnos, jonka tein tarinani luonnokseen pohjautuen. Tarina oli tässä kohtaa vielä täysin vaiheessa, ja tämä luonnos kirkasti ajatuksiani huomattavasti. Koen että kuvassa tulee kauniilla tavalla esiin lapsen rakastava luontosuhde sekä hahmojen ystävyys ja toisista välittäminen. Sain monia mielipiteitä hahmojen herättämistä tunteista ja tunsin että tämä oli suunta jolla tahdoin jatkaa. Tarina alkoi muodostua kuvituksen kautta ja niin Takun ja Karhun ystävyys alkoi.

7.3 Luonnoksia ja tekniikkakokeiluja

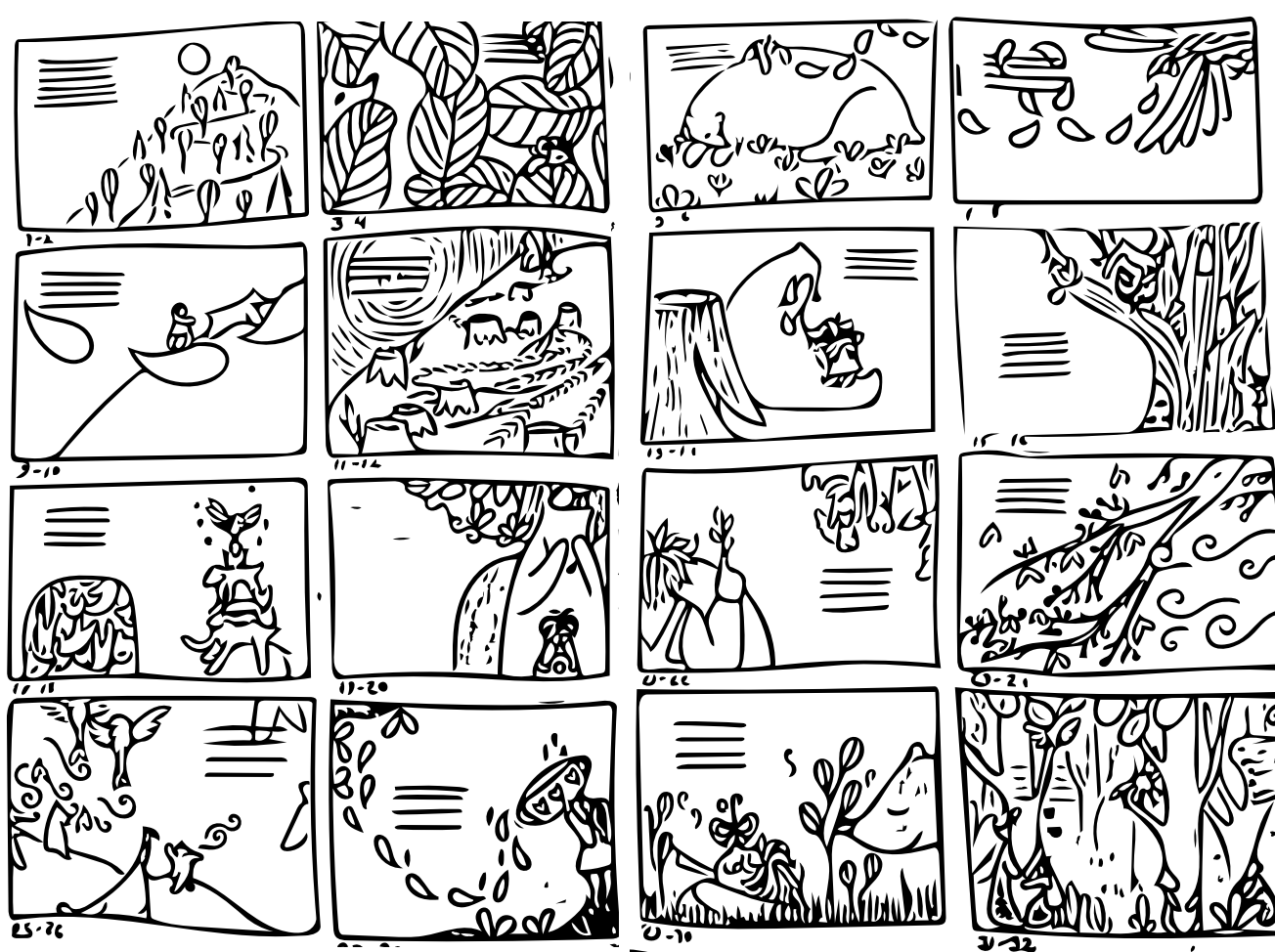
Viimeinen puu- tarina syntyi kuvien kautta. Aloitin luonnostelemalla tarinan kaarta pienten kuvien kautta. Yksi kerrallaan kuvat muuttuivat suuremmiksi ja yksityiskohtaisemmiksi. Kokeilin useita eri tekniikoita, kuten kollaasia, vahaliituja, sekä erilaisia muste- ja vesiväritekniikoita. Tekniikoihin tutustumisessa auttoivat Juliana Rabelon nettikurssi Children's illustration with watercolor sekä Adolfo Serran kurssit Illustration techniques to unlock your creativity ja Introduction to Children's illustration.

Valitsin tekniikan, joka sopi mielestäni parhaiten kirjan tunnelmaan ja tapahtumaympäristöön. Päädyn siis vesivärimaalaukseen töiden pohjana. Yksityiskohtia lisäsin puuväreillä, valkokynällä ja mustekynällä. Taustavärit ja kuvien viimeistelyt hoi- tuivat Photoshopin ja Wacomn piirtopöydän avulla.

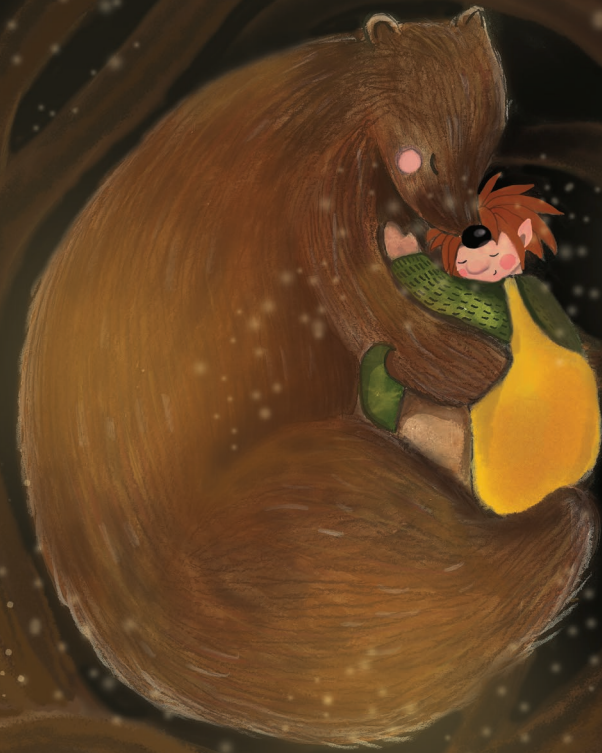

7.4 Book Dummy - kirja kuvitettuna yhdelle sivulle

Kuvassa luonnos visuaalisesta storyboardista, jota seurasin myöhemmin lopullisia maalauksia suunnitellessani. Tässä vaiheessa pohdin jo myös aukeamien layoutia, esimerkiksi tekstin asettelua ja aukeamaa sommitelmana.

VIIMEINEN PUU

Kirjoittanut ja kuvittanut
Jenna Kallonen

7.5 LOPPUTULOS

Kaukana muista, rauhallisella kukkulalla,
vanhassa vihreässä metsässä
oli kaikkien hyvä olla.
Siellä huolehdittiin puista,
Halattiin aina toinen toista.
Linnut lauloivat kuorolauluja,
Jänikset järjestivät juoksukilpailuja,
Ketut ja sudet tanssivat yömyöhään,
Ja kun mieli teki niin aina ehti lepäämään.

Metsässä asui myös rohkea pieni peikko Takku
Ja Takun paras ystävä, lempeä suuri karhu
He viettivät päivänsä puiden välissä leikkien
Kukkien seassa illat tyytyväisinä loikoillen

Eräänä iltana kukkien sekaan kuului kova itku
Tuntui tapahtuneen jotain kauheaa
Nyt oli illan rauhallinen lepoetki loppu
Oli Takun ja Karhun lähdeittävä katsomaan

Pimeässä metsässä harhaili monta surullista kulkijaa
Takku ja Karhu seurasivat kyynelten ääntä
Ei pimeässä nähnyt edes omia jalkojaan
Mutta silti täytyy juosta kun on ystävillä hätä

Kukkulan huipulla kuun valossa
Paljastui kaksikolle näky kauhea;
Oli metsän kaikki puut hakattu
Kukat ja kasvit kaikkialta renkailla tallattu
Mitä nyt oikein pitäisi tehdä?
Oli poissa kaikille niin rakas metsä

Allapäin he kävelivät karhun kotipuulle
Saapuivat pian puun kannolle katkotulle
Ei Karhu voinut itkuaan lopettaa
Takku yritti häntä lohduttaa
Vaikka takun teki mieli itsekin itkeä
Hän halusi olla ystävänsä puolesta sitkeä

Oli jäljelle jäänyt vain yksi puu
Sinne kiipesivät myös Takku ja Karhu
nyt koko metsän väki yhdessä puussa nukkuu
Ihme ja kumma,
sinne juuri ja juuri kaikki halukkaat mahtuu

Nopeasti alkoi puu kuitenkin käydä ahtaaksi
Elämä solmussa ja päällekkäin hieman hankalaksi
Toiset kaipasivat jo kovasti omaa tilaa
vaikka oli yhdessä asuminen toisinaan myös hurjan kivaa!

Eräänä yönä hiippaili kolme kiilusilmää kohti puuta
olivat matkalla kaatamaan viimeistä puuta suurta
kirveet olalla he marssivat ylös mäkeä
kurtuiset otsat jo valuivat hikeä
oli kiivetessä hengittäminen tukalaa
ei ollut enää puuta jotka ilmaa puhdistaa

Mutta kun saapuivat puunhakkaajat puulle,
sai näkymä nukkujista heille surun suulle
metsä olikin muutakin kuin rakennusmateriaalia
toisten koti jota rakkaudella vaalia
joten luikkivat he tyhjin käsin takaisin kotiin,
vaipuivat katumuksen täyttämiin uniin

Puun ulkopuolella näky oli kuitenkin yhä yhtä surkea
Ei jäljellä ainuttakaan puuta tai kasvia
Joiden ihania tuoksuja iloisena nuuskia
Tai joiden syleilystä taivaan tähtiä kurkkia

Kevään lähestyessä keksi Takku tämän:
Ei meidän tarvitse kuin luonto auttaa vähän!
Kuljetetaan puun siemenet ympäri kukkulaa
Pidetään huoli että niiden on hyvä täällä kasvaa
Ja ennenkuin edes huomataan,
On meillä taas metsä ja raikasta ilmaa

Ja niin kevät tuli viimein
Ilmestyivät pienet lehdet ja siemenet puun oksille
Oli tunnelma mitä parhain
Yhdessä työskentely toi hymyn kaikkien huulille

Auringonvalossa juoksenteli innokas joukko tää
Puhalteli ja kantoi siemeniä ympäri tyhjää metsää
Hellästi asettivat pehmeään maahan
Täyttivät niillä kaiken tyhjän tilan
He lauloivat kevätlauluja ja unelmoivat suuria
Odottivat innolla metsään tuoksuja uusia

Takku vielä lisää keksi :
Miten muuttaa vanhat surut onneksi
Kastellaan siemenet kerätyillä kyynelillä,
jotta ne tietää kuinka niitä kaivataan
Jutellaan taimille lempeillä sanoilla
Niitä tarvitaan lisää maailmaan

Ja hiljalleen alkoivat pienet puut kasvaa
Niiden seassa haistelevat Takku ja Karhu raitista ilmaa
Takku naurahti kun perhonen laskeutui nokalle
Karhu hymyili auringon paistaessa kuonolle

Aikaa kului ja metsä taas kukoisti
Metsän asukkaiden silmät taas ilosta loisti
He arvostivat metsäänsä enemmän kuin koskaan
Eivätkä anna kenenkään sitä enää ikinä kaataa.

LOPUKSI

- 8.1 Jatkosuunnitelmat
- 8.2 Pohdintoja
- 8.3 Lähteet
- 8.4 Kuvalähteet

8.1 Jatkosuunnitelmat

Teoksessa on vielä useita kohtia, jotka vaativat lisää hiomista ennen kirjan julkaisua. Kesän aikana uskon saavani kirjan painokuntoon, jonka jälkeen harkitsen vaihtoehtojani sen julkaisun rahoittamiseksi. Perinteisen kustantajan kautta mahdollisuudet julkaistuksi tulemisesta ovat pienet, sillä tämä on ensimmäinen teokseni. Olen etsinyt erilaisia vaihtoehtoja, joilla kirjan julkaiseminen olisi mahdollista ilman suuria säästöjä. Hyvällä markkinoinnilla joukkorahoituskampanja (esimerkiksi Mesenaatti.me) voisi olla hyvä vaihtoehto, tai kirjan lähettäminen verkkosivuille, jotka painavat kirjoja sitä mukaa kun niitä tilataan (esimerkiksi KDP). Tällä tavalla myydyistä kirjoista palkkio on n.2-8e myytyä kirjaa kohti. Julkaistun kirjan koko on A4(pysty) ja mikäli kustannusmenetelmä sen sallii, kirjasta tulee kovakantinen. Kovakantinen kirja vaikuttaa arvokkaammalta ja kestää lasten käsissä huomattavasti pidempään.

Ennen julkaisua haluan myös tehdä vielä kohderyhmähaastatteluja muutaman tuntemani lapsen ja vanhemman kanssa, mikäli keskustelusta tulisi uusia ideoita kehitettäväksi. Tämän lisäksi aion uusia muutaman maalauksista yksityiskohtien lisäämiseksi.

8.2 Pohdintoja

Opinnäytetyöprosessini oli työläs, mutta todella antoisa. Pääsin työskentelemään intohimoni parissa ja opin paljon kuvakirjoista, kuvittamisesta sekä ympäristökasvatuksesta, joiden parissa haluaisin työskennellä jatkossakin. Olen tyytyväinen valitsemaani aiheeseen ja uskon että vaikean pandemia-kevään keskellä työskentely olisi ollut haastavaa minkään muun projektin kanssa, jota en olisi kokenut yhtä mielekkääksi. Erityisesti ympäristökasvatuksen teema osoittautui hyvin kiinnostavaksi tutkimuskohteeksi. Kirjani esittelyn kautta minulle ehdotettiin myös mahdollisuutta suunnitella ympäristöaiheinen työpaja Ljubljanan (nykyisen kotikaupunkini) englanninkielisille lapsille ja nuorille.

Ajanhallinta koitui haasteeksi, mitä tavallaan osasinkin odottaa vallitsevissa olosuhteissa. Yllätyin siitä, miten paljon taustatyön tekeminen ja tarinan luominen sekä sopivan kuvitustyylin löytäminen vei. Rutiinin mukainen opiskelu oli vaikeaa työn luovan luonteen vuoksi, mutta etenkin kotoa käsin kun kaikki julkiset opiskeluun sopivat tilat olivat suljettuina. Viimeiselle kuukaudelle loin tiukemman aikataulusuunnitelman, jonka takia onnistuin saamaan työn valmiiksi ajallaan. Jos tekisin projektin aikataulun uudelleen, varaisin enemmän aikaa lopullisten maalausten muokkaamiselle, taitolle ja mahdollisuudelle uusia osan maalauksista. Jos itse kirja olisi ollut esittelykunnossa aiemmin, olisin myös ehtinyt tehdä haastatteluja kohderyhmän kanssa.

Opinnäytetyöni oli hyvin itsenäinen projekti, minkä uskon lisänneen motivaatioitani tutkia ja tutustua syvällisesti valitsemiini aiheisiin.

8.3 Lähteet

Andersson, K & associates.2020. What Are the Different Types of Publishing and How Do I Decide on the Best Publishing Option for Me? [verkkosivu] viitattu 15.4.2021. saatavilla: <https://www.ka-writing.com>

Adobe Press. 1999. Julkaisijan käsikirja.

Bader, B. 1976. American Picturebooks from Noah's Ark to the Beast Within

Brookshire, J., Scharff, L. & Moses, L. 2002. The influence of illustrations on children's book preferences and comprehension [artikkeli]

Fang, Z. 1996. Illustrations, Text, and the Child Reader: What are Pictures in Children's Storybooks for? [artikkeli]

Geisel,T, S. 1971. The Lorax

Hai, M. 2017. Kurnivamahainen kissa.

Happonen, S. 2001. Vilijonka ikkunassa: Tove Janssonin muumiteosten kuva, sana ja liike.

Hatva, A. 1993. Kuvittaminen.

Hladikova, H. 2014. Children's book illustrations : Visual Language of picture books [artikkeli]

Hiltunen, V. Pieni opas omakustannekirjan julkaisuun. www.bookcover [verkkosivu]

Hodge, S. 2017. Why is art full of naked people? and other vital questions about art. Viittaus Tsakoumagkou, P. 2018. Theoretical approaches to the contribution of art in education

Kirjailijaliitto. Kustannussopimus ja muut sopimukset. [verkkosivu] saatavilla: <https://kirjailijaliitto.fi/kirjailijalle/kustannussopimus-ja-muut-sopimukset/>

Kokkos, A. 2011. Education through Arts.

Lindstrom, C. 2020. We are water protectors.

Fragkoulis, I., & Koutsoukos, M. 2018. Environmental Education through Art: A Creative Teaching Approach.

Louv, R. 2005. Last Child in the Woods: Saving Our Children From Nature-Deficit Disorder

Mantere, M-H. 1998. Art and the Environment - An Art-based Approach to Environmental Education

Mikkonen, K. 2005. Kuva ja sana: kuvan ja sanan vuorovaikutus kirjallisuudessa, kuvataiteessa ja ikonoteksteissä

Monhardt, R & Monhardt, L. 2000. Children's literature and environmental issues: Heart over mind? [artikkeli]

Monroe, M. C., Plate, R. R., Oxarart, A., Bowers, A., & Chaves, W. A. 2019. Identifying effective climate change education strategies: a systematic review of the research

Mustola, M. 2014. Lastenkirja. Nyt!

Mäkelä, L. 2010. Kuvakirjan tuotanto [opinnäytetyö]

Opetushallitus, 2018. varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet.

Salisbury, M. (2004) Illustrating Children's Books

Salisbury, M & Styles, M. 2012. Children's Picturebooks : The art of visual storytelling

Sanavongsay, N. 2019. How to Use Children's Book Storytelling Techniques in Presentations [verkkosivu]

Stace, L. Slap Happy Larry [verkkosivu] Picture book analysis. Viitattu 12.4.2021
saatavilla: www.slaphappylarry.com/picture-book-colour-analysis/

Strouse, G, A., Nyhout, A & Ganea, P,A. 2018.The Role of Book Features in Young Children's Transfer of Information from Picture Books to Real-World Contexts [artikkeli]

Suojala, M. 2002. Portti kirjallisuuteen – kuvakirjat varhaiskasvatuksessa. Teokessa Kuvituksen monet muodot. Toim. Niklas Bengtsson & Ismo Loivamaa.

Thiele, J. 2000. Das Bilderbuch: Ästhetik – Theorie – Analyse – Didaktik – Rezeption. Isensee Verlag. Oldenburg. viittaus Heimonen, E. 2011. [progradu-tutkielma] Se, mikä pistää - Kuvakirjanlukuhetken ja kuvakirjan merkitys lapselle

Tsakoumagkou, P. 2018. Theoretical approaches to the contribution of art in education. [artikkeli]

Ratinen, I., Kinni, A., Muotka, A. & Sarivaara, E. 2019. Kohti ratkaisukeskeistä ilmastokasvatusta. Suomen Ilmastopaneeli. [Raportti]

Rhedin, U. 1992. Bilderboken: på väg mot en teori. viittaus Heimonen, E. 2011. [progradu-tutkielma] Se, mikä pistää - Kuvakirjanlukuhetken ja kuvakirjan merkitys lapselle

Wilson, R. 1994. Environmental education at the early childhood level [artikkeli]

8.4 Kuvalähteet

merkitsemättömät kuvat ovat omia kuvituskuviani.

- 13 Marta Altes, No! (kuvakirja)
- 21 lapsi metsässä. (ourwilderness.com)
Earth tear (<http://sfappeal.com/2010/05/down-in-the-dumps/>)
- 25 Alberto Morales Ajubel, Robinson Crusoe (kuvakirja)
Adolfo Serra, Red riding hood (kuvakirja)
- 27 digitaalinen maalaus (www.adobe)
Vesiväri maalaus (Getty images)
Puuväri Derwnt coloursoft
- 32 RGB ja CMYK (mycourses.aalto.fi)
- 35 Dr.Seuss, Lorax (kuvakirja)
- 36 Carole Lindstrom, We are water protectors (kuvakirja)
- 37 Magdalena Hai, Kurnivamahainen kissa (kuvakirja)
- 40 <https://purepng.com/photo/30283/objects-paint-brush>
- 42 <https://nordicforestresearch.org/climatebenefit/>